

Amiral Souchon'un Donanma Komutanı Olması ve Rus Limanlarının Bombalanması (29 Ekim 1914)*

Admiral Souchon Taking Over the Command of the Fleet and the Bombardment of Russian Ports (29 October 1914)

*Ozan Tuna***

Özet

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesi süreci incelendiğinde donanmanın fonksiyonu ve Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinde donanmanın en önemli etken olduğu gözükmektedir. İngiltere'de inşa olunan Sultan Osman ve Reşadiye zırhlılarına İngiltere tarafından el konulması Osmanlı donanmasını etkisiz bir hale getirmişti. Buna rağmen Yavuz dretnotu ile Midilli kruvazörünün satın alınması ve Almanya'nın Akdeniz filosu komutanı Tümamiral Souchon'un Osmanlı donanmasının birinci komutanı olması Osmanlı donanmasını etkili bir konuma getirmiş ve Yavuz dretnotu ile Midilli kruvazörünün Osmanlı donanmasına katılması, Karadeniz'de Osmanlı donanmasının Rus donanmasından üstün olmasını sağlamıştır. Rus donanması ise bu süreçte sürekli olarak Karadeniz'deki Osmanlı kıyılarında devriye geziyor ve Karadeniz Boğazı çevresinde mayınlama girişimlerinde bulunuyor idi. Bu yüzden Rus donanmasından önce davranarak 27 Ekim 1914'te 11 parça gemiden oluşan Osmanlı donanması Karadeniz'e açılmış ve 29 Ekim 1914'te Rusya'nın Karadeniz limanları olan Sivastopol, Odessa, Novorossi ve Kefe'yi bombardıman ederek, limanlarda tahribat meydana getirmiş ve Rus gemilerini batırmıştır. Bu olaydan sonra Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'na girmiş ve dört yıl süren bir savaş dönemi başlamıştır.

Anahtar Kelime: Birinci Dünya Savaşı, Amiral Souchon, Yavuz, Sivastopol.

* Bu makale, Uluslararası Birinci Dünya Savaşı'nın 100. Yılı Sempozyumu'nda tebliğ olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör., *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü*,
e-mail: ozan.tuna@omu.edu.tr

Abstract

An evaluation of the process by which the Ottoman Empire entered the First World War reveals the role and importance of its fleet in entering the war. The confiscation to Sultan Osman and Reşadiye armored ships by the British had had an adverse effect on the Ottoman fleet. Despite this, the purchase of Yavuz dreadnought and Midilli battle cruiser and Rear Admiral Souchon, the commander of the Mediterranean fleet of Germany, taking over the command of the Ottoman fleet provided the Ottoman fleet with its power and the inclusion of Yavuz dreadnought and Midilli battle cruiser into the Ottoman fleet put the Ottoman fleet ahead of the Russian fleet in the Black Sea. The Russian fleet, meanwhile, patrolled along the Ottoman coasts in the Black Sea and tried to lay mines in the vicinity of Bosphorus. Consequently, the Ottoman fleet, consisting of a total of 11 warships, sailed to Black Sea on 27th October 1914 and bombarded Sivastopol, Odessa, Novorossi and Kefe, Russian ports on the Black Sea coast, on 29th October 1914. This bombardment destroyed these ports and sank Russian ships. After this incidence, the Ottoman Empire entered the First World War, which would last for four years.

Keywords: First World War, Admiral Souchon, Yavuz, Sivastopol.

Giriş

Almanya'nın Akdeniz filosunu oluşturan Goben dretnotu ve Breslau kruvazörü¹ 4 Ağustos 1914'te Cezayir'in Philippeville ve Bone limanlarını bombardıman etmişlerdir.² Bombardımanın hemen ardından Goben dretnotu ile Breslau kruvazörü 5 Ağustos 1914'te İtalya'nın Messina limanına gelmişler ve fiili savaş durumu başladığı için birçok zırhlıdan oluşan İngiliz ve Fransız filosu Messina limanını abluka altına almışlardır.³ Bu esnada İtalyanlar, Alman filosunun tarafsızlık hükümleri gereğince Messina'dan ayrılmalarını istemişler⁴ ve Alman gemileri de Messina'daki ablukayı yarıp Çanakkale Boğazı istikametinde ilerleyerek⁵ Çanakkale Boğazı'ndan içeriye girmişlerdir⁶ Goben

¹ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4283, Gömlek No: 321156, Lef: 2, 22 Haziran 1914.

² İskender Tunaboşlu, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yavuz (Goeben) Zırhlısı*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 2006, s. 13; Tanin, "*Cezayir Sevablinin Bombardımanı*", (7 Ağustos 1914), s. 2.

³ Hermann Lorey, *Türk Sularında Deniz Harekatı*, Çev.. H. Sami, Deniz Basımevi, İstanbul 1936, s. 9-12.

⁴ The Times, "*German Cruiser's Escape from Messina*", (8 August 1914), s. 5

⁵ Th. Kraus-Karl Dönitz, *Goeben ve Breslau'nun (Yavuz ve Midilli) Deniz Seferleri*, Çev.. Haydar Cümbüş, Orient Yayınları, Ankara 2007, s. 36-42; Djemal Pasha, *Memories of a Turkish Statesman 1913-1919*, Newyork 1922, s. 119.

dretnotu ve Breslau kruvazörünün peşlerinden gelen İngiliz ve Fransız savaş gemileri bu zırhlıların kendilerine teslim edilmelerini istedi. Bunun üzerine Amiral Souchon'un Osmanlı donanmasında görevlendirilmesine karar verilerek 80.000.000 Mark karşılığında gemilerin Almanya tarafından Osmanlı Devleti'ne satışı gerçekleşti.⁷ Goben ve Breslau, Çanakkale'den sonra İstanbul'a doğru yola çıktılar ve o günlerde Osmanlı donanmasında bu gemilere komuta edecek ekip bulunmadığı için bu gemilerde çoğunlukla Almanlar bulunuyor idi.⁸ Müttefik devletler, bu gemilerin satın alınmasının tarafsızlık kaidelerine aykırı olduğu yönünde tepkisi⁹ ve İtalya'nın da Doğu Akdeniz'de dengeleri değiştireceği yönündeki karşı çıkmasına rağmen¹⁰ Osmanlı Devleti ise İngiltere'nin Sultan Osman dretnotuna el koymasını Goben ve Breslau'nun satın almasının nedeni olarak gösteriyor idi. Ayrıca Adalar meselesinin çözümünde de kendi elini güçlendirmek istediğini ifade ediyor idi.¹¹

1)-Amiral Souchon'un Donanma Komutanı Olması ve Faaliyetleri

9 Eylül 1914'te Bahriye Nezareti, Amiral Souchon'u donanma birinci komutanlığına atarken¹²o esnaya kadar donanma birinci komutanlığı görevini yapmakta bulunan Yarbay Arif'i de donanma ikinci komutanlığına atamıştır.¹³ Ayrıca Yavuz dretnotunun ikinci komutanı Binbaşı Madlung, filotilla komodorluğuna atanırken, Souchon'un Alman kurmay subayı Binbaşı Wilhelm Busse, Türk kurmay subayı ise Yarbay Enver Bey olmuşlardır.¹⁴

Souchon İngiliz ve Fransız filosunun kararlı bir saldırısında Çanakkale Boğazı'nın elde tutulamayacağını düşünmesi ayrıca Enver Paşa'nın da bu konudaki istekleri üzerine¹⁵“boğazların tahkimatında kullanılmak için

⁶ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 4611, Dosya No: 10, Fihrist No: 001-022, 9-10 Ağustos 1914.

⁷ BOA, *DH. EVM. EMN. Kataloğu*, Dosya No:1, Vesika No: 12, 14 Ağustos 1914; Djemal Pasha, S. 120; Tasfir-i Efkar, “*Goben ve Breslav'ı Satın Aldık*”, (11 Ağustos 1914), s. 3.

⁸ Erol Mütercimler, *Destanlaşan Gemiler: Hamidiye, Yavuz, Nusret, Alemdar*, Kastaş Yayınları, İstanbul 1987, s. 32; Yunus Şen, “Yavuz ve Midilli”, *Popüler Tarih Dergisi*, Sayı: 13, Haziran 2001, s. 38-58.

⁹ BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2095, Gömlek No: 3, Lef: 7, 21 Ekim 1914.

¹⁰ BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2402, Gömlek No: 33, Lef: 2, 22 Ağustos 1914.

¹¹ Serhat Güvenç, *I. Dünya Harbine Giden Yolda Osmanlıların Dretnot Düşleri*, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2009, s. 82.

¹² Doğan Hacıoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Harbine Girişi (29 Ekim 1914)*, Deniz İkmal Grup Komutanlığı Matbaası, İstanbul 2003, s. 104.

¹³ E. Mütercimler, *Destanlaşan Gemiler*, s. 117; Ahmet Gülerüz, *Yavuz ve Midilli*, Denizler Basımevi, İstanbul 2007, s. 5.

¹⁴ D. Hacıoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun*, s. 104.

¹⁵ Standford J. Shaw, *Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun Savaşa Girişi*, Çev.. Beyza Sümer Aydaş, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 573-584.

Almanya'dan deniz müfrezesi getirmiş ve başlarında Amiral Von Usedom ile Amiral Merten'in bulunduğu 15 subay, 281 astsubay ve erden kurulu müfrezeye 29 Ağustos 1914'te Bakırköy'e gelmişlerdir."¹⁶ Osmanlı donanmasında denizaltı olmamasından dolayı bir denizaltı saldırısına karşı Çanakkale Boğazı sürekli mayınlama ihtiyacı hissedilirken ayrıca müttefik gemilerinin Çanakkale Boğazı'nı tehdit etmesi üzerine Çanakkale Boğazı'na torpido hattı ile Draç, Musul, Akhisar ve Kütahya torpidobotlarından oluşan bir filotilla oluşturulmuş olup filotilla boğaz girişinde hazır olarak bekletiliyor idi.¹⁷ Karadeniz Boğazı'nın savunulması hususunda da bölgede bir barikat oluşturulması düşünülse de daha sonra bölgenin torpidobotlar ile savunulmasına karar verilmiştir.¹⁸

Liman dairelerinin memurluklarına da Alman zabıtları getirilirken¹⁹ mayıncı ve muhabereci gibi personel de ait olduğu yerlerde görevlendirmiş²⁰ ve Okmeydanı'ndaki büyük muhabere merkezinin de Almanlara devredilmesiyle Souchon, yine Alman üst rütbeli subayları tarafından komuta edilen boğazların savunma sistemindeki Alman subaylar ile doğrudan muhabere imkânına kavuşmuştur.²¹ Souchon, ayrıca deniz müfrezesinin kıyı topçularını ve telemetrecilerini, 1914 Eylül'ün başında Çanakkale'deki Orhaniye ve Ertuğrul boğaz ağzı tabyalarıyla merkez tabyalarını teşkil eden Anadolu ve Rumeli Hamidiyesi ve Karadeniz Boğazı'ndaki Anadolu Kavağı'na konuşlandırdı.²² Yine kendisi Alman askeri heyetinin dahil bulunduğu sahil topçu ve torpil birlikleri müfettişliğine atandıktan sonra²³ hem her iki boğazın savunma sistemini desteklemek hususunda kömür ve akaryakıtta el koymuş²⁴ hem de her iki boğaz için

¹⁶ Erol Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2003, s. 236.

¹⁷ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 453, Fihrist No: 006, 12 Ağustos 1914; Necmettin Özçelik, "Çanakkale Harbinde Deniz Kuvvetleri ve Denizaltılar İle Mücadele", *Üçüncü Deniz Harp Tarihi Semineri Bildirileri*, (19-21 Nisan 2006), Gölçük-Kocaeli, Donanma Komutanlığı Yayınları, s. 54.

¹⁸ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 450, Fihrist No: 017-02, 11 Ağustos 1914.

¹⁹ BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2402, Gömlek No: 44, Lef: 1, Tarih yok.

²⁰ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 53-54.

²¹ BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2402, Gömlek No:44, Lef: 1, Tarih yok; Celalettin Yavuz, "Ahmet Cemal Paşa'nın Bahriye Nazırlığı Döneminde Osmanlı-Türk Bahriyesinde Reform Arayışları", *Yedinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, (25-27 Ekim 1999-İstanbul), Genelkurmay Basımevi, Ankara 2001, s. 69-89.

²² Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C.8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 53-54.

²³ E. Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, s. 236.

²⁴ C. Yavuz, "Ahmet Cemal Paşa'nın Bahriye Nazırlığı Döneminde Osmanlı-Türk Bahriyesinde Reform Arayışları", s. 69-89.

daha sonradan Giresun gibi mayın gemileri vasıtasıyla Almanya'dan mayın getirtmiştir.²⁵ Ayrıca Çanakkale Boğazı'nda Asar-ı Tefik zırhlısından sökülen 150 mm'lik üç toplu oluşturulan kıyı bataryasına ilk top 16 Eylül 1914'te mevzilendirilirken yine aynı tarihte bölgede de karartma uygulaması başlatılmıştır.²⁶

Souchon, donanma komutanlığına atanmasının ardından Yavuz dretnotu, Midilli kruvazörü, Hamidiye kruvazörü, Mecidiye kruvazörü, Berk-i Satvet torpido kruvazörü, Peyk-i Şevket torpido kruvazörü, Yedigâr-ı Millet ve Taşoz sınıfından dörder muhrip ile faal bir filo oluştururken²⁷ Mesudiye zırhlısını ise ana filodan ayırıp Çanakkale Boğazı'nda sabit bir batarya haline getirerek Kepez Koyu Sarı Sığlar mevkiine demirletmiştir.²⁸ Mesudiye'nin ana filodan ayrılarak böyle bir göreve verilmesinde hem Balkan Savaşları'ndan hasarlı bir şekilde çıkması²⁹ hem de 240 mm'lik olan ağır toplarının onarım için İngiltere'ye verilmiş olması önem arz etmekteydi.³⁰ Mesudiye zırhlısının bordasındaki 150mm'lik topları ve torpidoları sökülerek Çanakkale Boğazı'na yerleştirilmiş³¹ ve Gelibolu ile Gelibolu'nun kuzey doğusunun savunulmasında düşmana karşı seyyar bir istihkâm haline getirilmiştir.³² Mesudiye zırhlısı Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında 13 Aralık 1914'te demirli bulunduğu mevkiye İngiltere'nin B11 denizaltısı tarafından batırılacaktır.³³

Amiral Limpos Paşa'nın 16 Eylül 1914'te görevden ayrılması üzerine³⁴ Souchon, İngiliz bahriye heyeti tarafından idare edilen gemilere de el atarak

²⁵ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 003, 14 Eylül 1914; E. Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, s. 236.

²⁶ N. Özçelik, "Çanakkale Harbinde Deniz Kuvvetleri ve Denizaltılarla Mücadele", s. 55.

²⁷ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 53-54.

²⁸ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 900, Dosya No: 121, Fihrist No: 7, Tarih yok; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 453, Fihrist No: 014-02, Tarih yok.

²⁹ DMA, *Gemiler Bölümü: Mesudiye Zırhlısı Varide-yi Saire Dosyası 1913*, Dosya No: 3394, Sayfa No: 301, 23 Şubat 1913; DMA, *Gemiler Bölümü: Mesudiye Zırhlısı Varide-yi Saire Dosyası 1913*, Dosya No: 3394, Sayfa No: 296, 2 Mart 1913.

³⁰ D. Hacıoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun*, s. 104.

³¹ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 006, 17 Eylül 1914; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 453, Fihrist No: 018, 22 Eylül 1914; N. Özçelik, "Çanakkale Harbinde Deniz Kuvvetleri ve Denizaltılarla Mücadele", s. 55.

³² ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 4611, Dosya No: 10, Fihrist No: 001-111, 7 Eylül 1914 (Mesudiye zırhlısının seyir ve topçu zabitanları tarafından hazırlanan rapor)

³³ Oğuz Otay, "Mesudiye", *Deniz Kuvvetleri Dergisi*, Sayı: 579, Kasım 2000, s. 90-99.

³⁴ BOA, *HR. S.Y.S. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısmı)*, Dosya No: 2269, Gömlek No: 3, 22 Eylül 1914; Standford J. Shaw, *Birinci Dünya Savaşı'nda*, s. 578; Tasvir, "İngiliz Heyeti Bahriyesinin Akıbeti", (19 Eylül 1914), s. 1 (İngiliz heyetinin görevden ayrılmasının ardından gelişen siyasi gelişmeler nedeniyle İngiliz personelin tersaneye girmesi de yasaklanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-1, 29-30 Ekim 1914).

uygun olanları hareket yapabilir hale getirmeye çalışmış³⁵ve ana filonun haricinde torpidobot filotillası da oluşturup bu filotillayı Çanakkale ve İstanbul Boğazı'ndaki torpidobotların haricinde tutmuştur.³⁶Souchon, ayrıca İngilizlerin gemilere kasten bakım yapmadıklarını belirten raporunu da Cemal Paşa'ya iletmıştır.³⁷Alman heyeti, ana filo haricindeki gemilere müstakilen bakım yaparak savaşa hazır hale getirmeye çalışıyordu.³⁸ Fakat gemilerin bütün yedek parçalarının İngiliz ve Fransız firmalarından temin edilir bir durumda olması ve İstinye ile Haliç'teki tersanede de Yavuz dretnotunu onarabilecek boyutta bir havuz bulunmaması da ayrıca bir sıkıntı meydana getiriyor idi.³⁹

Souchon donanmaya 27 Ağustos 1914'te Büyükçekmece'de toplanması emrini vererek⁴⁰29 Ağustos 1914'te Marmara Denizi'ne açılmış ve filo-filotillalar ile manevralar icra ederken 5-6 Eylül 1914'te torpidodan kaçma, gece manevraları, 12 Eylül 1914'te de büyük gemilerle kontrollü atış, küçük gemilerle de mayın tarama talimleri yapmıştır.⁴¹ Souchon, genel talimlerin yanı sıra Türk topçu subaylarına Alman atış yöntemleri ve batarya eğitimi hakkında bilgi verirken Türk deniz subaylarını da uzun yol gemileri ile muhriplere sinyalcilik için dağıtıyor idi.⁴²Souchon, tatbikatlarda Türk personelinin denize karşı dayanıksız olduğunu, daha önceden top atışı ve ışıldak muharebe eğitimlerinin yapılmadığını ve torpido atış görevlerinin bilinmediğini tespit ederek⁴³ Cemal Paşa'dan personelin denize karşı dayanıklılığını arttırmak için 15 Eylül 1914'te Karadeniz'de tatbikat yapma iznini istemiştir.⁴⁴ Fakat Cemal Paşa bu izni

³⁵ C. Yavuz, "Ahmet Cemal Paşa'nın Bahriye Nazırlığı Bahriye Nazırlığı Döneminde Osmanlı-Türk Bahriyesinde Reform Arayışları", s. 69-89.

³⁶ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 450, Fihrist No: 025-02, 15 Ağustos 1914; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 450, Fihrist No: 025-05, 4 Eylül 1914.

³⁷ Cemal Paşa, *Hatıralar*, Haz.. Alpay Kabacalı, İstanbul 2001, s. 199.

³⁸ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 56.

³⁹ Th. Kraus-Karl Dönitz, *Goeben ve Breslau'nun (Yavuz ve Midilli) s. 79; Şemsettin Bargut, Birinci Dünya Harbinde ve Kurtuluş Savaşı'nda Türk Deniz Harekâtı (Seferberlikten Lozan'a)*, Deniz Basımevi, İstanbul 2000, s. 5-60.

⁴⁰ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 450, Fihrist No: 070, 26 Ağustos 1914.

⁴¹ DMA, *Miilga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 770, Sayfa No: 1444, 17 Ağustos 1914; Umut C. Karadoğan, "I. Dünya Savaşı'na Girerken Donanmada Yapılan Islah Çalışmaları ve Yabancı Uzmanlar", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi (ATAM)*, Sayı: 72, Cild: XXIV, Kasım 2008, s. 757-796.

⁴² Th. Kraus-Karl Dönitz, *Goeben ve Breslau'nun (Yavuz ve Midilli)*, s. 77-88.

⁴³ C. Yavuz, "Ahmet Cemal Paşa'nın Bahriye Nazırlığı Bahriye Nazırlığı Döneminde Osmanlı-Türk Bahriyesinde Reform Arayışları", s. 69-89.

⁴⁴ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1, 14 Eylül 1914; Nevzat Artuç, *Cemal Paşa'nın Askeri ve Siyasi Hayatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s. 199.

vermeyip donanmanın ayın 17. günü yapılacak resm-i geçide hazırlanmasını emretmiş,⁴⁵ aynı zamanda tüm donanmaya yolladığı bildirisinde Yunan donanmasının Limni adası civarında olmasından dolayı Çanakkale Boğazı'ndan çıkışları kesinlikle yasaklamıştır.⁴⁶

Souchon ise 14 Eylül 1914'teki emrinde resm-i geçidin süratle yapılmasını ve aynı günün akşamında da talim yapmak üzere Karadeniz'e çıkılmasını istemiştir.⁴⁷ Said Halim Paşa da Amiral Limpos Paşa zamanında da Karadeniz'de talim yapılması hususu gündemde olmasına rağmen Rusya'nın Yavuz dretnotunun Karadeniz'e çıkmasını savaş sebebi sayabileceği yönünde değerlendirmelerinden dolayı⁴⁸ donanmanın Karadeniz'e çıkmasına sıcak bakmıyor idi.⁴⁹

Heybeliada'da icra edilen resm-i geçitte⁵⁰ önde Yavuz dretnotu olmak üzere gemiler forslarına göre padişah Mehmet Reşad'ın önünden geçerek onu yirmi pare top ateşi ile selamlamışlar ve gemiler aynı günün akşamında talim yapmak için Haydarpaşa'ya gitmişlerdir.⁵¹ Souchon'a Karadeniz'e çıkmak hususunda izin verilmesi üzerine⁵² 21 Eylül 1914'te Yavuz dretnotu ile Basra ve Taşoz muhripleri ilk çıkışı yapmışlar ve filo aynı gün saat 17.00'de geri dönerek Hızır Reis gambotunu boğazda kalegöz vazifesinde bırakmıştır.⁵³ Filo Karadeniz'e çıkarken diğer bir taraftan da Midye, Sinop, Rize ve Hopa gibi bölgelerdeki liman reislerine de bu konuda bilgi verilmiştir.⁵⁴

Peyk-i Şevket torpido kruvazörünün de tamiratını bitirip donanmaya katılmasıyla 25 Eylül 1914'te Yavuz dretnotu ve bir kısım gemiler Marmara

⁴⁵ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No:1, 14 Eylül 1914; Cemal Akbay, "Birinci Dünya Harbinde Türkiye'yi Harbe Sürükleyen Karadeniz Olayı", *Askeri Tarih Bülteni*, Sayı: 25, Yıl: 13, Ağustos 1988, s. 37.

⁴⁶ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 450, Fihrist No: 001-01, Tarih yok.

⁴⁷ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 002-01, 14 Eylül 1914; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 002-02, 14 Eylül 1914.

⁴⁸ TASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 050, 7 Ekim 1914; Kemal Arı, *Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1997, s. 39

⁴⁹ Ulrich Trumpener, "Turkey's Entry into World War I: An Assessment of Responsibility", *The Journal of Modern History*, Vol: XXXIVV, No: 4, December 1962, s. 371.

⁵⁰ Servet-i Fünun, "İhtişamlı Bir Gün: Osmanlı Satvet-i Babriyesi", (18 Eylül 1914).

⁵¹ DMA, *Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zirhlisi Seyir Defteri (1910-1914)*, Defter No: 4363, Sayfa No: 57, 17 Eylül 1914.

⁵² Ulrich Trumpener, "Liman Von Sanders and the German-Ottoman Alliance", *Journal of Contemporary History*, Vol: 1, No: 4, (October 1960), s. 179-192.

⁵³ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 016, 22 Eylül 1914; BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2095, Gömlek No: 3, Lef: 13, 4 Ekim 1914; Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 56; Fahri Çeliker, "Birinci Dünya Harbinde Osmanlı İmparatorluğu'nda Ordu ve Hükümet İlişkileri", *İkinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1989, s. 23-42.

⁵⁴ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 048-05, 22 Eylül 1914.

Denizi'nde tatbikatlara devam ediyor iken geri kalan gemiler ise Haydarpaşa'da demirli bulunuyorlar idi.⁵⁵ 27 Eylül 1914'te Turgut Reis zırhlısı, Midilli kruvazörü ve Berk-i Satvet torpido kruvazörü, 28 Eylül 1914'te Barbaros ve Turgut Reis zırhlıları Karadeniz'e çıkarken 3 Ekim 1914'te filo kılavuz almadan boğazdan çıkmıştır.⁵⁶

Diğer taraftan Çanakkale Boğazı'nı sürekli gözetim altında tutan İngiliz filosunun bazı unsurları⁵⁷ 27 Eylül 1914'te Çanakkale Boğazı'ndan keşif için çıkan Akhisar torpidobotuna, boğaza geri dönmesini ve bundan böyle Çanakkale Boğazı'ndan çıkacak her Türk gemisine ateş açılacağını bildirmişlerdir.⁵⁸ Bu olup biteni İngiltere'nin İstanbul büyükelçisi de onaylayınca Enver Paşa, Çanakkale Boğazı'nın tüm yabancı gemilere kapatılmasını emretmiştir.⁵⁹ Böylece Ruslar, St. Petersburg'a 10.500 km uzaklıktaki Vladivostok ve yılın büyük bir kısmında buzla kaplı olan kuzeydeki Archangel limanı dışında deniz iletişimini kaybetmişlerdir.⁶⁰ Ayrıca Çanakkale Boğazı'nda Barbaros Hayrettin ve Turgut Reis savaş gemilerinden sökülen 450 mm'lik su üstü kovanlarıyla bir torpido istasyonu kurulmuştur.⁶¹

6 Ekim 1914'te Enver Paşa, maiyetini de Yavuz dretnotuna alıp Yavuz dretnotu, Barbaros zırhlısı, Turgut Reis zırhlısı, Midilli kruvazörü, Berk-i Satvet torpido kruvazörü ve Draç torpidobotundan oluşan filo ile Çanakkale'ye gitmiş ve müstahkem mevki teftiş ettikten sonra filo ile beraber akşam İstanbul'a dönmüştür.⁶² 12 Ekim 1914'te filo Karadeniz'e açılmış olup⁶³ telsizle geri dön emri verilmesine karşılık sadece dört torpidobot ile Barbaros ve Turgut Reis zırhlıları geri gönderilir iken 11 parça gemi Karadeniz'de kalmıştır.⁶⁴ Souchon komutasındaki Osmanlı filosu verilen emre aykırı olarak 18 Ekim 1914'te tekrar Karadeniz'e

⁵⁵ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 010, 19 Eylül 1914; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 88, Dosya No: 454, Fihrist No: 052, 25 Eylül 1914.

⁵⁶ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 56.

⁵⁷ BOA, *DH. EVM. 5. ŞB. Kataloğu*, Dosya No: 2, Vesika No: 19-E, 11 Eylül 1914.

⁵⁸ D. Hacıoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun*, s. 106; Alaaddin Örsal, "II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Ordusunda Görev Yapan Yabancı Subayların I. Dünya Savaşı'nın Askeri Yöntemleri Üzerine Etkileri", *Dördüncü Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, (16-18 Mayıs 1989), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1989, s. 352.

⁵⁹ U. Trumpener, "Turkey's Entry into World War I: An Assessment of Responsibility", s. 377; Fakat Osmanlı Devleti'nin fiili müttefikleri olan Almanya ve Avusturya-Macaristan'a mensup gemilerin Çanakkale Boğazı'ndan girişlerine müsaade ediliyor idi. Ayrıntılı bilgi için bkz; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 4611, Dosya No: 10, Fihrist No: 001-004, 4 Ağustos 1914.

⁶⁰ Stanford J. Shaw, *Birinci Dünya Savaşı'nda*, s. 619.

⁶¹ N. Özçelik, "Çanakkale Harbinde Deniz Kuvvetleri ve Denizaltılarla Mücadele", s. 55.

⁶² Ali Haydar Alpagut, *Büyük Harbin Deniz Cephesi*, Genelkurmay Basımevi, İstanbul 1937, s. 53.

⁶³ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1, 12 Ekim 1914.

⁶⁴ DMA, *Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1914)*, Defter No: 4363, Sayfa No: 139, 15 Ekim 1914; Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C.8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 56.

açılmış olup filonun geri dönmesi için emir verilmiş ve filo İstanbul'a geri dönmüştür.⁶⁵ Souchon, 21 Ekim 1914'te tekrar Karadeniz'e çıkmak için izin istese de⁶⁶ hem Sadrazam Said Halim Paşa hem de Bahriye Nazırı Cemal Paşa, Souchon'u Rusya ile savaş çıkartmak istediği düşüncesiyle engellemeye çalışacaklardır.⁶⁷

2)-Rus Limanlarının Bombalanması

Rusya'nın Karadeniz filosuna bakıldığında Baltık ve Şark filosu kadar olmasa da yine de bir güç ihtiva etmekte olup eksikliklerini tamamlayabilmek için 1911 yılında Nikolayef tersanesine 39 milyon rubleye Poltova sınıfından iki zırhlı, 19,5 milyon rubleye yine Poltova sınıfından bir zırhlı ve 7,5 milyon rubleye de üç torpidobot sipariş etmiştir.⁶⁸ Ayrıca 1914 yılı başlarında da 54 milyon liraya inşa edilecek yedi zırhlının üç tanesinin Karadeniz filosuna mensup olduğu ve 1915-1916 yıllarında ikmallerinin tamamlanacağı bildiriliyordu.⁶⁹ 1909'dan beri dretnot politikası da uygulayan Rusya, kendi tersaneleri haricinde Almanya gibi harici devletlerin tersanelerine de gemi sipariş ediyordu.⁷⁰ Fakat Osmanlı donanmasının 1908'den beri uyguladığı modernizasyon hareketleri Rus donanmasında tedirginliğe neden olmuş⁷¹ ve Ruslar etkili bir karşılık veremezlerse Karadeniz'deki üstünlüklerini kaybedecekleri yönünde bir kanaate sahip olmuşlardır.⁷² Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nın ilk aylarında İngiliz bahriye heyeti ve Limpos Paşa'nın pasif politikalarından⁷³ farklı olarak Yavuz dretnotu ve Midilli kruvazörünün mürettebatının Osmanlı gemilerine dağıtılması⁷⁴ ve Türk donanmasının son dönemlerde icra ettiği aktif durum Rus donanmasını çok tedirgin etmiştir.⁷⁵ Özellikle uzun menzilli toplara ve merkezi ateşleme tertibatına sahip olan Yavuz dretnotunun Karadeniz'de Rus filosuna zorlayacağı düşünülse de Kazım Karabekir ve Ali İhsan Bey'in 21 Ekim 1914'te hükümete verdikleri raporlarında

⁶⁵ DMA, *Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zırhlısı Seyir Defteri (1914-1915)*, Defter No: 4361, Sayfa No: 6, 19 Ekim 1914; Sertev Demir-Alev Keskin-Fatma Demir, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi: Karadeniz Baskını", *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 12, Şubat 2011, s. 104.

⁶⁶ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1, Tarih yok.

⁶⁷ U. Trumpener, "Turkey's Entry into World War I: An Assessment of Responsibility", s. 373.

⁶⁸ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 3956, Gömlek No: 296697, Lef: 1, 31 Ekim 1911; Standford J. Shaw, s. 531.

⁶⁹ İkdam, "Rus Bahriyesi", (20 Ekim 1914), s. 1.

⁷⁰ Poul Olkhausky, *Russia's Navy From Peter To Stalin: Themes, Trends and Debate*, Virginia 1992, s. 16; The Times, "Russian Building in German Shipyards", (20 February 1914), s. 5.

⁷¹ S. Güvenç, *I. Dünya Harbine Giden Yolda*, s. 50-60; Chris B. Rooney, "The International Significance of British Naval Missions to the Ottoman Empire 1908-1914", *Middle Eastern Studies*, Vol: 34, No: 1, January 1998, s. 5-8.

⁷² William C. Fuller, *Strategy and Power in Russia 1600-1914*, Newyork 1992, s. 436.

⁷³ Robert J. Kerner, "Russia, the Straits and Constantinople 1914-1915", *The Journal of Modern History*, Vol: 1, No: 3, (September 1929), s. 400-415.

⁷⁴ BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2402, Gömlek No: 44, Lef: 1, Tarih yok.

⁷⁵ BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2402, Gömlek No: 44, Lef: 1-2, Tarih yok.

Karadeniz’de Osmanlı donanmasının bariz bir üstünlüğünün söz konusu olmadığını bildirmişlerdir.⁷⁶ Souchon ise Karadeniz’de Türk ikmalinin güvenliği için Rus filosunun sürekli olarak kendi limanlarına hapsedilmesi gerektiğini belirtirken, Rus filosunun Osmanlı gemileri tarafından Odessa ve Sivastopol önlerinde sürekli olarak kuşatılma imkânının bulunmadığını bildiriyor idi.⁷⁷

Rusya’nın Karadeniz filosunun savaş gemileri ve bunların özellikleri şu şekildedir.

Savaş Gemisi	Özellikleri
Imperatritza Maria Dretnotu	22.500 ton ağırlığında olup, 12 tane 30,5 cm’lik; 20 tane 12,7 cm’lik; 18 tane 6,4 cm’lik topu ve 4 tane torpido kovani bulunup sürati 21 mildir.
Rustivlav Zırhlı Kruvazörü	9000 ton ağırlığında olup, 4 tane 25 cm’lik; 8 tane 15 cm’lik; 12 tane 4,7 cm’lik; 4 tane 3,7 cm’lik topu ve 6 tane torpido kovani bulunmakla birlikte sürati petrol kullanmak şartıyla 18 mildir.
Ioann Zlatoust Zırhlı Kruvazörü	12.840 ton ağırlığında olup, 4 tane 30,5 cm’lik; 4 tane 20 cm’lik; 14 tane 7,5 cm’lik; 6 tane 4,7 cm’lik; topu ve 6 tane makineli torpido kovani bulunmakla birlikte sürati 16 mildir.
Georgii Pobedonasseç Zırhlı Kruvazörü	10.650 ton ağırlığında olup, 6 tane 30,5 cm’lik; 7 tane 15 cm’lik; 8 tane 4,7 cm’lik; 2 tane 3,7 cm’lik; topu ve 2 tane torpido kovani bulunmakla birlikte sürati 16, 5 mildir.
Kogol ve Merkür Muhafazalı Kruvazörleri	6750 ton ağırlıklarında olup, 12 tane 15 cm’lik; 12 tane 7,5 cm’lik; 8 tane 4,7 cm’lik; 2 tane 3,7 cm’lik topları ve 3 tane makineli torpido kovani bulunup süratleri 22 mildir.
Pantolemon Zırhlı Kruvazörü	12.600 ton ağırlığında olup, 4 tane 30,5 cm’lik; 16 tane 15 cm’lik; 15 tane 7,5 cm’lik; 2 tane 6,5 cm’lik; 6 tane 4,7 cm’lik topu ve 2 tane makineli torpido kovani bulunup sürati 16 mildir.
Pronzielnyi, Bepokoynyi, Derzky, Gnevni, Bystryi, Pospeshnyi Torpido Muhripleri	1050 ton ağırlıklarında olup, 3 tane 10 cm’lik; 5 tane de 7,5 cm’lik torpido kovanları bulunup süratleri 33 mildir.
Zavidni ve Zavetni Torpido Muhripleri	350 ton ağırlıklarında olup 1 tane 7,5 cm’lik; 5 tane de 4,7 cm’lik torpido kovanları bulunmaktadır.
252, 253, 256, 259 ve 260 Numaralı Torpidobotlar.	103 ton ağırlıklarında olup 2 tane 3,7 cm’lik torpido kovanları bulunup süratleri 17 mildir.
Donetz Gambotu	1200 ton ağırlığında olup 2 tane 15 cm’lik; 1 tane 12 cm’lik; 6 tane 7,5 cm’lik; 6 tane 7,5 cm’lik; 4 tane 4,7 cm’lik topu bulunup sürati 12 mildir.
Krab, Narval, Morzh, Karp ve Bars Denizaltıları	450 ton ağırlıklarında olup 1 tane 45 cm’lik torpido kovanları bulunmakla birlikte süratleri 9 mildir. Krab denizaltısı dünyada mayın dökabilen tek denizaltı olma özelliği taşımaktadır. ⁷⁸

⁷⁶ N. Monastratev, *Birinci Dünya Harbinde Karadeniz Cephesi*, Çev..Afif Tuğrul, Deniz Basımevi, İstanbul 1948, s. 6; S. Demir-A. Keskin-F. Demir, “Osmanlı Devleti’nin Birinci Dünya Savaşı’na Girişi: Karadeniz Baskını”, s. 104; Emrullah Nutku, “Goeben ve Breslau”, *Hayat Tarih Mecmuası*, Sayı: 3, Mart 1977, s. 18-21.

⁷⁷ Birgül Sönmez, “*Sarıkamış Harekâtında Donanma Hareketleri 1913-1917*”, Üçüncü Deniz Harp Tarihi Semineri Bildirileri, (19-21 Nisan 2006-Gölcük), s. 8.

⁷⁸ DMA, *Mülga-yı Babriye Kataloğu*, Dosya No: 809, Sayfa No: 17, Tarih Yok; N. Monastratev, *Birinci Dünya Harbinde*, ss. 5-6; Ömer Kalaycıoğlu, *Denizaltı ve Filomuz*,

Rusya'nın Karadeniz'deki belli başlı limanları bakıldığında ise Sivastopol limanı hem Nikolayef tersanesinin hem de Rusya'nın Karadeniz filosunun da bulunduğu 50-60.000 nüfusa sahip bir limandır.⁷⁹Sivastopol'da çeşitli çaplarda 80-100 batarya ile 30,5 cm'lik topların bulunduğu çok modern zırhlı bir kule mevcut iken beş zırhlı, iki muhrip ve çok sayıda yeni ve büyük torpidobot bulunuyor idi.⁸⁰ Novorossi limanında ise iki dalgakıran ve uzun rıhtımlarla birlikte büyük hacimde erzak, hububat ve petrol depoları mevcut iken⁸¹ Odessa limanı üç tarafı rıhtım ve iskeleler ile 700,000 metre kare olup limanda ayrıca 4800 tonluk gemiler onarabilecek bir havuz da bulunmaktadır.⁸²Kefe'de de işlek bir liman bulunmasına rağmen Sivastopol haricinde Rusya'nın Karadeniz limanları yeteri kadar asker olmamasından dolayı nispeten savunmasız noktalardan oluşmaktadır.⁸³

Karadeniz'deki Rus donanması Birinci Dünya Savaşı öncesinde de Türk sahillerinde görülmekte olup⁸⁴ özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcından itibaren Osmanlı Devleti'nin Karadeniz sahillerinde devriye gezmekte idi.⁸⁵ Karadeniz'deki Türk seyfar jandarma kuvvetlerinin de bildirdiği üzere Rus filosu bir kruvazör ve bir muhrip ile 3 Ağustos 1914'te fener dubası yakınlarında bir Yunan şilebini yoklamış ve bir kruvazör de Halep vapuruna yaklaştıktan sonra uzaklaşmış, 6 Ağustos 1914'te Ereğli ve Şile açıklarında iki Rus kruvazörü; Giresun açıklarında da beş çeşitli harp gemisi; 16 Ağustos 1914'te de Samsun açıklarında dört harp gemisi görülmüştür.⁸⁶ Osmanlı Devleti, kara sularının 6 mil olduğunu bildirmesine rağmen⁸⁷ Rus filosunun bazı unsurları İstanbul Boğazı'nın önlerinde de görülüp⁸⁸bu şekilde hem Köstence-İstanbul hattını kontrol etmek⁸⁹ hem de Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'de yaptığı kömür ve

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 1990, s. 27; Tasvir, "Rusya'nın Bahri Sıyah Filosu", (13 Ekim 1914), s. 1.

⁷⁹ BOA, DH. EVM. 5. ŞB. Kataloğu, Dosya No: 2, Vesika No: 19-E, 11 Eylül 1914; İkdam, "Rusya'nın Karadeniz Limanı: Sivastopol", (31 Ekim 1914), s. 1; The Times, "Russian Fleet: Movements Towards The Bosphorus", (12 October 1914), s. 9.

⁸⁰ B. Sönmez, "Sarıkamış Harekâtında Donanma Hareketleri 1913-1917", s. 11.

⁸¹ Ş. Bargut, *Birinci Dünya Harbinde ve Kurtuluş Savaşı'nda*, s. 58.

⁸² Ş. Bargut, *a. g. e.*, s. 56; İkdam, "Rusya'nın Karadeniz Limanı: Odessa", (31 Ekim 1914), s. 1.

⁸³ Liman Von Sanders, *Türkiye'de Beş Yıl*, Çev.. Eşref Bengi Özbilen, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010, s. 40-41; Yücel Öztürk, "Kefe", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 25, İslam Araştırmaları Merkezi, Ankara 2002, s. 182-184.

⁸⁴ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 704, Sayfa No: 164, 15 Haziran 1914.

⁸⁵ BOA, DH.EVM. 5. ŞB. Kataloğu, Dosya No: 2, Vesika No: 19-E, 11 Eylül 1914.

⁸⁶ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekati*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 57.

⁸⁷ Afif İzzet, "Akdeniz'de Yavuz ve Midilli", *Deniz Mecmuası*, Cild: 43, Sayı: 33, s. 315-316.

⁸⁸ BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısmı), Dosya No: 2108, Gömlek No: 1, Lef: 6, 19 Ekim 1914 (Sofya'daki Alman ateşemiliterinden alınan rapor); ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-1, 10 Ekim 1914.

⁸⁹ BOA, DH. EVM. 5. ŞB. Kataloğu, Dosya No: 2, Vesika No: 19-C, 14 Eylül 1914.

diğer sevkiyatları engellemek istemişlerdir.⁹⁰ Rus filosunun yedi harp gemisi 7 Eylül 1914'te Sakarya-Akçakoca'da, 22 Eylül 1914'te on üç harp gemisi Zonguldak önlerinde, 11 Ekim 1914'te de bir kruvazör ve beş muhrip Hopa önlerinde görülmüşlerdir.⁹¹ Ayrıca Ruslar, Sivastopol'de sürekli bir faaliyet içerisinde iken uzun yol menzilli kruvazör ve destroyerlerinin olmamasından dolayı Türk limanlarını sürekli olarak gözetleyip abluka altında tutamıyorlar idi.⁹² Rus filosu Karadeniz'de Türk sahillerinde devriye gezip zaman zaman mayınlama görevinde de bulunurken kendi limanları haricinde Bulgar limanlarını⁹³ ve Romanya'nın Köstence limanını kullanıyor idi.⁹⁴

Osmanlı donanmasının icra ettiği Karadeniz Baskını, savaşa doğrudan müdahale edebilmek için Enver Paşa, Liman Von Sanders ve Souchon tarafından tasarlanmıştı.⁹⁵ Almanlar, Eylül 1914 başlarında Fransız ve İngilizlere karşı Marne Savaşı'nda aldığı yenilginin ardından, Türkiye'nin de savaşa girmesi için daha ısrarcı olmaya başlamışlar⁹⁶ ve 20 Ekim 1914'te Liman Von Sanders, Enver Paşa'ya bir nota vererek Türkiye'nin savaşa girme sürecini daha fazla uzatmaması gerektiğini bildirmiş idi.⁹⁷ Bu yüzden Enver Paşa ve Cemal Paşa'nın talimatları çerçevesinde Karadeniz Baskını için düğmeye basılmıştır.⁹⁸ 27 Ekim 1914'te de Midilli kruvazörü, Hamidiye kruvazörü, Berk-i Satvet torpido kruvazörü ve Peyk-i Şevket torpido kruvazörü komutanları Yavuz dretnotunda toplanarak baskının detayları kararlaştırılıp⁹⁹ her gemi komutanına Cemal Paşa'nın "*Souchon'un vereceği her emre itaat ediniz*" şeklindeki talimatı iletilmiştir.¹⁰⁰

⁹⁰ Stepline Kamensky, *Karadeniz'de Mayın Harbi 1914-1918*, Çev.. S. Gökdeniz, Deniz Kuvvetleri Basımevi, İstanbul 1938, s. 6; Norman Polmar-Jurrien Noot, *Submarines of The Russian and Soviet Navies 1718-1990*, Naval İnstitute Press, USA 1991, s. 33.

⁹¹ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 57.

⁹² D. Hacipoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun* s. 129; Standford J. Shaw, *Birinci Dünya Savaşı'nda*, s. 645.

⁹³ S. Kamensky, *Karadeniz'de Mayın Harbi*, s. 6; İkdam, "*Karadeniz'de Rus Donanmasının Faaliyetleri*", (22 Ekim 1914), s. 2; Tasvir, "*Rus Tahtelbahirleri*", (23 Ekim 1914), s. 2.

⁹⁴ BOA, HR. SYŞ. *Katalogu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2108, Gömlek No: 1, 21 Ekim 1914; ATASE, *BDH Katalogu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: I-I, 11 Ekim 1914; İkdam, "*Rusya'nın Bahr-i Siyah Filosu*", (10 Ekim 1914), s.1.

⁹⁵ Liman Von Sanders, *Türkiye'de*, s. 40-41.

⁹⁶ Tuncay Ögün-Alfina Sibgatullina, "*Türklerin ve Rusların Gözüyle 100'üncü Yılına Girerken Karadeniz Baskını ve Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na Girişi*", *History Studies*, Vol: 5, Issue: 6, 2013, s. 92.

⁹⁷ S. Demir-A. Keskin-F. Demir, "*Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi: Karadeniz Baskını*", s. 104.

⁹⁸ ATASE, *BDH Katalogu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-5, 24 Ekim 1914.

⁹⁹ ATASE, *BDH Katalogu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-8, 28 Kasım 1918; ATASE, *BDH Katalogu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-6, 21 Kasım 1918.

¹⁰⁰ ATASE, *BDH Katalogu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-6, 21 Kasım 1918; ATASE, *BDH Katalogu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-5, 24 Ekim 1914.

Aynı gün Yavuz dretnotu, Midilli kruvazörü, Hamidiye kruvazörü, Berk-i Satvet torpido kruvazörü, Peyk-i Şevket torpido kruvazörü, Gayret-i Vataniye muhribi, Muavenet-i Milliye muhribi, Taşoz muhribi, Samsun ve Nilüfer mayın gemileri Karadeniz'e açılmıştır.¹⁰¹

Karadeniz Baskını için Rusların, Türk filosunun İstanbul Boğazı'ndan çıkışından haberdar olmamaları için Varna-Sivastopol iletişim hattının kesilmesi hususunda ¹⁰² Yüzbaşı Cevat komutasındaki Peyk-i Şevket torpido kruvazörü görevlendirilmiş,¹⁰³ fakat Peyk-i Şevket torpido kruvazörünün bu görevi başaramamasının ardından aynı görev Midilli kruvazörüne verilmiştir.¹⁰⁴ Ayrıca Barbaros ve Turgut Reis zırhlılarıyla birkaç torpidobot ve muhrip de Rusların olası bir karşı hareketine karşı İstanbul Boğazı'nın güvenliğini sağlamak için bölgede bırakılmış idi.¹⁰⁵

Binbaşı Madlung ve Yüzbaşı Firle komutasındaki Gayret-i Vataniye ve Muavenet-i Milliye muhripleri¹⁰⁶ Odessa'ya doğru yola çıktılar.¹⁰⁷ Seyir esnasında İrmingart isminde bir kömür gemisinin refakatinde ilerlenmesine rağmen bu şekilde 16 mil sürat yapılabildiği için bundan vazgeçilip direkt Odessa'ya gelindi.¹⁰⁸ Limanın savunması hakkında net bir bilgileri olmamasına rağmen¹⁰⁹ limanın Donetz ve Kubanetz gambotları ile Durnai ve Beschtai mayın gemileri tarafından müdafaa edildiği, Donetz gambotunun methali muhafaza için mendireğe bağlı ve Kubanetz gambotunun ise limanın iç tarafında askeri rıhtıma bağlı olduğu biliniyor idi.¹¹⁰ Muhripler limana gelince saldırı riskinin son derece yüksek olmasına rağmen limanın tespit edilmemesi

¹⁰¹ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Osmanlı İmparatorluğunun Siyasi ve Askeri Hazırlıkları ve Harbe Girişi*, C.1, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1970, s. 85; Standford J. Shaw, *Birinci Dünya Savaşı'nda*, s. 645.

¹⁰² Hayrettin Kalıçun, "Varna-Sivastopol Kablosunun Kopartılması", *Donanma Dergisi*, Cild: 62, Sayı: 390, s. 29-36.

¹⁰³ Şemsi Sunal, "I. Dünya Harbinde Peyk-i Şevket", *Donanma Dergisi*, Cild: 45, Sayı: 402, s. 50-54.

¹⁰⁴ Ali Haydar Alpagut, *Büyük Harbin Deniz*, s. 69.

¹⁰⁵ BOA, HR. SYS. Kataloğu (*Hariciye Nezareti Siyasi Kısım*), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 6, Tarih yok; BOA, HR. SYS. Kataloğu (*Hariciye Nezareti Siyasi Kısım*), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 3, Tarih yok.

¹⁰⁶ Celalettin Yavuz, "Birinci Dünya Harbi Sırasında Osmanlı-Alman Deniz Subaylarının İlişkileri", *Yedinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, (25-27 Ekim 1999-İstanbul), Genelkurmay Basımevi, Ankara 2001, s. 238.

¹⁰⁷ ATASE, BDH Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-5a, 30 Ekim 1914 BOA, HR. SYS. Kataloğu (*Hariciye Nezareti Siyasi Kısım*), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 4, Tarih yok.

¹⁰⁸ D. Hacıoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun*, s. 130.

¹⁰⁹ S. Demir-A. Keskin-F. Demir, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi: Karadeniz Baskını", s. 106-107.

¹¹⁰ N. Monastrev, *Birinci Dünya Harbinde*, s. 13.

için karartma uygulamasının yapılmadığını fark ettiler ve limana girerken Rus bayrağı çekip nöbetçiye Rusça parola söylemeye çalıştılar.¹¹¹ Dalgakıran dönülürken karşılaşılan Donetz gambotu kısa mesafeden Gayret-i Vataniye'nin attığı torpido tarafından batırıldı.¹¹² Kubanetz gambotu ve Beschau mayın gemisi batan gemiye yardıma giderken Muavenet-i Milliye daha ileri gidip Kubanetz gambotuna ateş açmaya başladı.¹¹³ Bir merminin elektrik santralini vurmasıyla liman karanlığa gömülmüş iken Gayret-i Vataniye muhribe ise mayın gemisine rastgele ateş açmasına rağmen mayın gemisi kendi yerinin tespit edilememesi için ateşe karşılık vermemiştir.¹¹⁴ Muavenet-i Milliye'nin attığı torpido Kubanetz gambotunu hasara uğratmış¹¹⁵ daha sonra petrol sarnıçları da topa tutularak beş petrol deposu havaya uçurulmuştur.¹¹⁶ Kıyıda topçu ateşi açılması sonucu muhripler geri çekilirken, bombardımanda herhangi bir hasar almayan gemiler 30 Ekim 1914 sabahı Haydarpaşa'ya gelmişlerdir.¹¹⁷

Midilli kruvazörü ve Berk-i Satvet torpido kruvazörü Novorossi'ye doğru yola çıkarken¹¹⁸ ilk başta Hamidiye kruvazörü de onlarla aynı rotayı takip etmiş ve Berk-i Satvet torpido kruvazörü de sancaktan giderek yan güvenliği sağlamıştır.¹¹⁹ Midilli kruvazörü, 29 Ekim 1914 sabahı saat 06.00'da Kerç Boğazı önüne 55 m aralıklarla 2,5 m su sathı altında kalacak şekilde 60 mayın dökmüştür.¹²⁰ Berk-i Satvet torpido kruvazörü Novorossi limanına varınca önce limandaki tarafsız gemileri ihtarla uzaklaştırdı. Daha sonra kıyıya filika gönderip gaz ve barut depolarını, şimendifer istasyonlarını ve hububat

¹¹¹ T. Ögün-A. Sibgatullina, "Türklerin ve Rusların Gözüyle 100'üncü Yılına Girerken Karadeniz Baskını ve Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na Girişi", s. 95.

¹¹² BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 6, Tarih yok; ATASE, BDH Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: I-I, 29 Ekim 1914; ATASE, BDH Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-5a, 30 Ekim 1914; S. Demir-A. Keskin-F. Demir, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi: Karadeniz Baskını", s. 106-107.

¹¹³ ATASE, BDH Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-5a, 30 Ekim 1914; ATASE, BDH Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-1, 29 Ekim 1914.

¹¹⁴ N. Monastrev, *Birinci Dünya Harbinde*, s. 13; S. Demir-A. Keskin-F. Demir, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi: Karadeniz Baskını", s. 106-107.

¹¹⁵ ATASE, BDH Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-1, 29 Ekim 1914; BOA, DH. ŞFR. Kataloğu (Dâhiliye Nezareti Şifre Evrakı), Dosya No: 46, Gömlek No: 108, 30 Ekim 1914.

¹¹⁶ BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 7, Tarih yok; ATASE, BDH Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-1, 29 Ekim 1914; S. Demir-A. Keskin-F. Demir, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi: Karadeniz Baskını", s. 106-107.

¹¹⁷ BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 6, Tarih yok; Hacipoğlu, s. 130.

¹¹⁸ ATASE, BDH Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-6, 21 Kasım 1918.

¹¹⁹ Th. Kraus-Karl Dönitz, *Goeben ve Breslau'nun (Yavuz ve Midilli)*, s. 96.

¹²⁰ D. Hacipoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun*, s. 129.

depolarını bombardıman edeceğini bildirdi.¹²¹ Bunun üzerine saat 10.00 itibarı ile limanı bombalamaya başladı.¹²²Midilli kruvazörü ise Kerç Boğazı'nı mayınladıktan sonra Novorossi'ye gelip bombardımanı devraldı.¹²³ Berk-i Satvet torpido kruvazörü ise liman ağzını gözetlemeye memur edilip liman tabyalarının Ruslar tarafından kullanılmasına topçu ateşi ile engel olmuştur.¹²⁴ Midilli kruvazörü, Novorossi'ye 4 km'den 300 mermi atarken 50 adet petrol deposunu havaya uçurmuş¹²⁵ hububat müfrezeleri ve telsiz telgraf istasyonlarını da tahrip etmiştir.¹²⁶ Ayrıca en az yedi gemiye çeşitli derecelerde zararlar verilmiş olup dökülen mayınlara çarpan Jalta ve Kazbek gemileri de batmıştır.¹²⁷ Mevkisi haritada tespit edilmediğinden ve gemi bordasından da pek görülmediği için tren istasyonunun bombardımanında pek başarılı olunamamıştır.¹²⁸Midilli kruvazörü bombardımanın ardından Varna-Sivastopol kablosunu kesip ardından İrmingart kömür gemisinden kömür aldıktan sonra İstanbul'a gelmiştir.¹²⁹

Binbaşı Vasıf ve Binbaşı V. Kottwiz komutasındaki Hamidiye kruvazörü¹³⁰Büyükdere limanından hareketle Kefe'ye (Feodessa) gelmiştir.¹³¹ Hamidiye kruvazörü limanın bombardıman edileceğine dair istimbota bölgeye gönderdikten sonra¹³²saat 09.00'dan itibaren liman bombalanmaya başlamış ve

¹²¹ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-6, 21 Kasım 1918; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-7, 21 Kasım 1918.

¹²² S. Demir-A. Keskin-F. Demir, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi: Karadeniz Baskını", s. 109.

¹²³ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No:449, Fihrist No: 1-6, 21 Kasım 1918.

¹²⁴ Th. Kraus-Karl Dönitz, *Goeben ve Breslau'nun (Yavuz ve Midilli)*, s. 103; The Times, "Breslau and Hamidieh in The Black Sea", (30 October 1914), s. 8.

¹²⁵ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-1, 29 Ekim 1914; Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekati*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 61.

¹²⁶ BOA, HR. *SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 6, Tarih yok; BOA, HR. *SYS Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 4, Tarih yok.

¹²⁷ İ. Özdem Koçer, *Şanlı Yavuz*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 2008, s. 47.

¹²⁸ Th. Kraus-Karl Dönitz, *Goeben ve Breslau'nun (Yavuz ve Midilli)*, s. 69.

¹²⁹ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-7, 21 Kasım 1918; Ali Haydar Alpagut, s. 69.

¹³⁰ Celalettin Yavuz, "Birinci Dünya Harbi Sırasında Osmanlı-Alman Deniz Subaylarının İlişkileri", s. 238.

¹³¹ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1914-1915)*, Defter No: 3904, Sayfa No: 15, 28 Ekim 1914; Ahmet Güleriyüz, *Hamidiye ve Mecidiye: Ünlü Türk Gemileri Dizisi 3*, Denizler Kitapevi, İstanbul 2009, s. 26-27.

¹³² ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-5, 22 Aralık 1918.

saat 13.00'de ateşi kesmiştir.¹³³Bu sürede Hamidiye kruvazörü bölgeye 150 mermi atmış olup su kulesi, yükleme makineleri, demir yolu istasyonu ve ambarları yok etmiş¹³⁴ve limanda bulunan 6000 tonluk bir vapuru da batırmıştır.¹³⁵Hamidiye kruvazörü, bombardımanın ardından Batı Karadeniz sahili boyunca keşif yapmış¹³⁶ ve geri dönerken 300 tonluk Suyatou Nikolay vapurunu mahmuzlayarak, 1220 tonluk Şura vapurunu da musluklarını açarak batırmıştır.¹³⁷

Doğrudan Souchon'un komutasında olan Yavuz dretnotu ile¹³⁸ Taşoz muhribi ve Samsun mayın gemisi Sivastopol'e yönelmişlerdir.¹³⁹ Gemiler İstanbul Boğazı'ndan ayrıldıktan sonra Zonguldak ve Amasra istikametine gitmişler ve burada Rus karakol gemileri tarafından tespit edilmişlerdir.¹⁴⁰Ayrıca Ruslar Sivastopol önünde ileri bir karakol teşkil etmek isterken 29 Ekim 1914 saat 04.15'de Odessa limanının bombalandığı bildirilmiştir.¹⁴¹ Yavuz dretnotu, 29 Ekim 1914 sabahı saat 05.00'de Taşoz muhribi ve Samsun mayın gemisinin mayın taramalarının arkasından ilerliyorken¹⁴²aynı saatte gözcü istasyonu Eupatronia istikametinden bir savaş gemisi gelmekte olduğunu telsizlenmiş ve Türk gemilerinin üzerine gönderilen torpidobotlar ise şiddetli bir ateşle geri püskürtülmüşlerdir.¹⁴³ Yavuz dretnotu zig zag giderek ağır topları ile 47, orta bataryası ile de 12 mermi atmıştır.¹⁴⁴ Yavuz dretnotu 7000-7800 metre

¹³³ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1914-1915)*, Defter No: 3904, Sayfa No: 16, 29 Ekim 1914; ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-5, 1-5a, 5 Aralık 1918; BOA, *DH. ŞFR. Kataloğu (Dabilye Nezareti Şifre Enrakı)*, Dosya No: 46, Gömlek No: 108, 30 Ekim 1914.

¹³⁴ A. H. Alpagut, *Büyük Harbin Deniz*, s. 69; Th. Kraus-Karl Dönitz, *Goeben ve Breslau'nun (Yavuz ve Midilli)*, s. 104.

¹³⁵ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No:449, Fihrist No: 1-5a, 22 Kasım 1918.

¹³⁶ D. Hacıoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun*, s. 134.

¹³⁷ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-5a, 22 Kasım 1918; Balkan Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekatı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 61.

¹³⁸ Celalettin Yavuz, "Birinci Dünya Harbi Sırasında Osmanlı-Alman Deniz Subaylarının İlişkiler," s. 238.

¹³⁹ Afif İzzet, "Akdeniz'de Yavuz ve Midilli", s. 315-316.

¹⁴⁰ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-8, 28 Kasım 1918; S. Demir-A. Keskin-F. Demir, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi: Karadeniz Baskını", s. 104.

¹⁴¹ N. Monastrev, *Birinci Dünya Harbinde*, s. 10-11.

¹⁴² ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-8, 28 Kasım 1918.

¹⁴³ N. Monastrev, *Birinci Dünya Harbinde*, s. 11; T. Ögün-A. Sibgatullina, "Türklerin ve Rusların Gözüyle 100'üncü Yılına Girerken Karadeniz Baskını ve Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na Girişi", s. 95.

¹⁴⁴ BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 6, Tarih yok; Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekatı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 59; Tunaboylu, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e*, s. 47.

uzaklıktan yaptığı bombardımanda önce Konstantin tabyasını daha sonra tersane ile limanı hedef almış ve yaptığı bombardıman limanın her tarafından işitilmiş idi.¹⁴⁵ Yavuz'un bombardımanında 30,5 cm'lik kule yok edilmiş iken şehrin pek çok yerinde yangın çıkartmıştır.¹⁴⁶ Fakat bölgenin etkili bir şekilde mayınlı olması Yavuz'un etki alanını kısıtlamıştı¹⁴⁷ ve bu nedenle Yavuz drenotu tüm manevralarını rasatlı mayın mâniasının dış hududundan gerçekleştirmek zorunda kalmıştı.¹⁴⁸ Ayrıca kış bataryasına aldığı üç mermi nedeni ile de Sivastopol'e yaptığı bombardımanı durdurdu.¹⁴⁹ Fakat Rusların attığı yaklaşık 1000 obüs mermisinden sadece üç tanesi Yavuz'a isabet ederken geminin hiçbir personeli yara almamıştır.¹⁵⁰ Filo Sivastopol'den geri çekildikten sonra 20 mil ileride iki muhrip muhafazasında Prut mayın gemisine tesadüf edilip muhriplere açılan ateş sonucunda muhripler geri çekilmiştir.¹⁵¹ 700 tane sabit mayın yüklü ve 5000 ton ağırlığında Prut mayın gemisi 15 cm'lik vasat bir mermi ile batırılmış ve mürettebatı da esir alınmıştır.¹⁵² Daha sonra Mariupol'dan gelmekte olan 1708 tonluk İdo vapuru esir alınır iken Lieutenant Putschine isimli bir Rus torpidobotu da hasara uğratılmıştır.¹⁵³ Prut mayın gemisinden esir alınan 72 nefer ve 3 zabıt İstanbul'a götürülüp¹⁵⁴ Turgut Reis zırhlısına nakil edilmişlerdir.¹⁵⁵ Esirlerin sorgularında Prut mayın gemisinin İstanbul Boğazı'nın önüne mayınlamak üzere Karadeniz'e açıldığını¹⁵⁶ yaklaşık 8-10 gündür mayın yüklü olarak bekletildiğini¹⁵⁷ ve gemi personelinin de

¹⁴⁵ A. H. Alpagut, *Büyük Harbin Deniz*, s. 65.

¹⁴⁶ B. Sönmez, "Sarıkamış Harekâtında Donanma Hareketleri.", s. 12.

¹⁴⁷ Ercan Bican, *Türk Taribinde Yavuz Zırhlısının Rolü*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 2008, s. 115.

¹⁴⁸ N. Monastratev, *Birinci Dünya Harbinde*, s. 12.

¹⁴⁹ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 59; İ. Tunaboşlu, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e*, s. 47.

¹⁵⁰ B. Sönmez, "Sarıkamış Harekâtında Donanma Hareketleri", s. 12.

¹⁵¹ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No 449, Fihrist No: 1-8, 1-8a, 28 Kasım 1918.

¹⁵² BOA, *DH. ŞFR. Kataloğu (Dâhiliye Nezâreti Şifre Evrakı)*, Dosya No: 46, Gömlek No: 108, 30 Ekim 1918; BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 6, Tarih yok; İ. Tunaboşlu, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e*, s. 47.

¹⁵³ D. Hacıoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun*, s. 134; Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Deniz Harekâtı*, C. 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976, s. 59.

¹⁵⁴ ATASE, *BDH Kataloğu*, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fihrist No: 1-1, 29 Ekim 1914; Nusret Baycan, "Karadeniz Olayı ve Birinci Dünya Harbine Girişimiz", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi (ATAM)*, Cild: VII, Sayı: 22, s. 175-182.

¹⁵⁵ DMA, *Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zırhlısı Seyir Defteri (1914-1915)*, Defter No: 4361, Sayfa No: 13, 30 Ekim 1914; Batırılan Rus mayın gemisindeki personel hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; DMA, *Tersane Bölümü*, Dosya No: 1112, Sayfa No: 25, 3 Kasım 1914.

¹⁵⁶ BOA, *HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım)*, Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Tarih yok.

¹⁵⁷ B. Sönmez, "Sarıkamış Harekâtında Donanma Hareketleri 1913-1917", s. 9.

mayınlama işlemi için daha önceden Rusya'nın İstanbul büyükelçiliğinde hizmet görmüş ve İstanbul Boğazı'nı çok iyi bilen subaylar tarafından günlerdir eğitildiklerini bildirmişlerdir.¹⁵⁸

Osmanlı donanmasının icra ettiği bu harekâtında gemi olarak herhangi bir kayıp verilmemişken¹⁵⁹ Rus Karadeniz filosunun asri unsurları 28 Ekim 1914'te Sivastopol'e dönmüş olduklarından denizde su üstü Rus muharip unsurları ile de bir çatışma meydana gelmemiş olup¹⁶⁰ yapılan bombardımanda Ruslar 37 ölü ve 14 yaralı vermişlerdir.¹⁶¹

Osmanlı hükümeti, Karadeniz baskınından haberdar olunca gerek kendi gerekse uluslararası kamuoyuna bu olayı Osmanlı filosunun Karadeniz'de tatbikat yaptığı esnada Rus filosunun kendisine saldırdığı şeklinde yansıtmıştır. Ayrıca Rus filosunun nihai amacının mayın ile Karadeniz Boğazı'nı kapatıp Kafkas cephesindeki Türk kuvvetlerinin Karadeniz üzerinden desteklenmesini engellemek istediği tezini ortaya atmıştır.¹⁶²

Karadeniz Baskını'ndan hemen sonra müttefikler Osmanlı Devleti'ne savaş açıp önce Basra Körfezi'ndeki İngiliz filosu Akabe'yi¹⁶³ ve Akdeniz filosuna mensup gemiler de Çanakkale Boğazı'nı bombalamıştır.¹⁶⁴ Ruslar da hem kara cihetinden harekete geçip Türk hudut birliklerine saldırırken¹⁶⁵ hem de deniz

¹⁵⁸ T. Öğün-A. Sibgatullina, "Türklerin ve Rusların Gözüyle 100'üncü Yılına Giren Karadeniz Baskını ve Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na Girişi", s. 95.

¹⁵⁹ BOA, DH. ŞFR. Kataloğu (Dâhiliye Nezâreti Şifre Evrakı), Dosya No: 46, Gömlek No: 108, 30 Ekim 1914; Servet-i Fünun, "Karadeniz Havadisı", (1 Kasım 1914), s. 1; İkdâm, "Rus Harp Sefinelerinin Garkı", (31 Ekim 1914), s. 1.

¹⁶⁰ D. Hacıoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun*, s. 135.

¹⁶¹ T. Öğün-A. Sibgatullina, "Türklerin ve Rusların Gözüyle 100'üncü Yılına Giren Karadeniz Baskını ve Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na Girişi", s. 95.

¹⁶² BOA, DH. SYS. Kataloğu (Dâhiliye Nezâreti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 4, Tarih Yok; BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 3, Tarih Yok; BOA, DH. ŞFR. Kataloğu (Dâhiliye Nezâreti Şifre Evrakı), Dosya No: 46, Gömlek No: 108, Lef: 1, 30 Ekim 1914; BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 5, Tarih Yok; BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 1, Tarih Yok; BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 9, 1 Kasım 1912; T. Öğün-A. Sibgatullina, "Türklerin ve Rusların Gözüyle 100'üncü Yılına Giren Karadeniz Baskını ve Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na Girişi", s. 94.

¹⁶³ BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım), Dosya No: 2101, Gömlek No: 11, Lef: 3, 1 Kasım 1914; BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım), Dosya No: 2108, Gömlek No: 1, Lef: 8, 3 Kasım 1914.

¹⁶⁴ T. Öğün-A. Sibgatullina, "Türklerin ve Rusların Gözüyle 100'üncü Yılına Giren Karadeniz Baskını ve Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na Girişi", s. 100.

¹⁶⁵ BOA, HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezâreti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 11, Tarih yok.

cihetinden harekete geçerek 6 Kasım 1914'te Kogol ve Merkür kruvazörleri ile Zonguldak limanını bombardıman edip Bezm-i Âlem, Mithat Paşa ve Bahr-i Ahmer gemilerini batırmışlardır.¹⁶⁶ Bu gemilerde Sarıkamış Harekâtı için gönderilmek üzere iki alay asker, ordunun kışlık giyimi, keşif olarak kullanılmak üzere iki adet tayyare, bir adet tayyare bölüğü, üç pilot ve Kafkasya'da isyan çıkartacak Çerkez liderler bulunuyor idi.¹⁶⁷

Sonuç

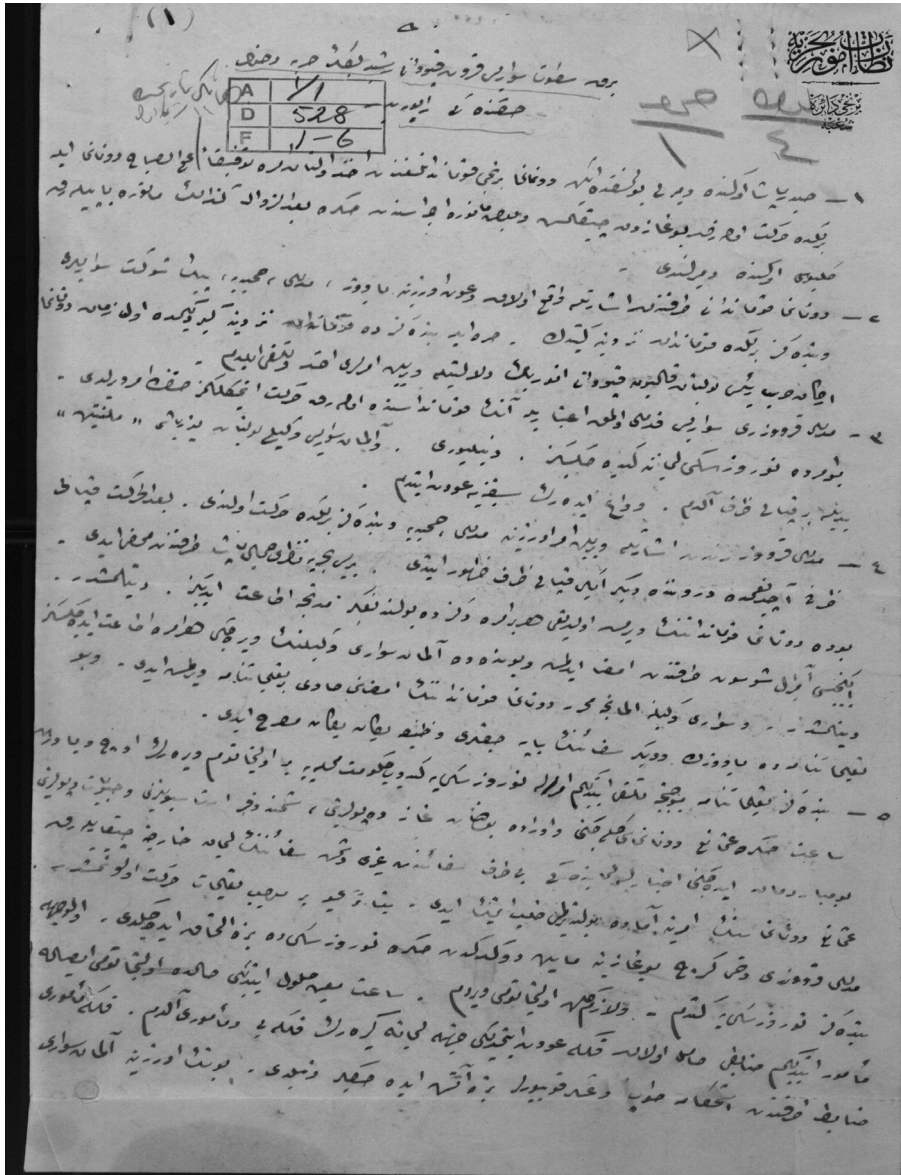
Bu baskın genel anlamda Rus donanmasının muhtemel saldırısını engelleyerek onlardan daha önce davranıp harekete geçmek için yapılmış olmakla birlikte dar anlamda ise Odessa bölgesine yapılacak bir çıkartma için Rus filosunun asgari tehdit içeren bir noktaya getirilmesi ve Odessa çıkartması esnasında bölgenin güvenli bir nokta olmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Balkan Savaşları'nda alınan yenilginin ardından donanmasına daha fazla önem vermeye başlayan Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede donanmasını daha aktif hale getirerek bu baskını yapabilecek güce sahip olmuştur. Yavuz dretnotu ve Midilli kruvazörünün satın alınması ile donanmasını güçlendiren Osmanlı Devleti, özellikle donanmasında istihdam ettiği Alman personelin ve Amiral Souchon'un hamleleri ile Karadeniz Baskını'nı icra etmiştir. Diğer taraftan Karadeniz Baskını'na giden süreçte Amiral Souchon'un göreve gelmesiyle birlikte kendisinin donanma neferlerini sıkı bir disipline tabii tutması ve savaş gemileriyle Marmara Denizi'nde ve Karadeniz'de yaptığı savaş tatbikatları sayesinde Osmanlı donanması Karadeniz Baskını'nı icra edebilecek güce ve disipline sahip olmuştur. Rus donanması ise bu süre zarfında Karadeniz hattı boyunca sürekli devriye gezip bölgede alan hâkimiyeti sağlamaya çalışırken Karadeniz Boğazı'nı da mayınla kapatıp Osmanlı donanmasının Karadeniz'i etkili bir şekilde kullanmasını engellemek istemiştir. Karadeniz'de devriye gezdiği esnada kendi limanları haricinde Bulgaristan ve Romanya limanlarını da kullanan Rus donanması, Osmanlı donanmasının 29 Ekim 1914'te gerçekleştirdiği Karadeniz Baskını'na tamamen hazırlıksız yakalanmış ve karadan yaptığı mukabele dışında kendi savaş gemileriyle etkili bir karşılık verememiştir. Osmanlı donanması ise bu saldırıda gemi olarak kayıp vermezken, bu baskın Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na doğrudan girmesine neden olmuştur.

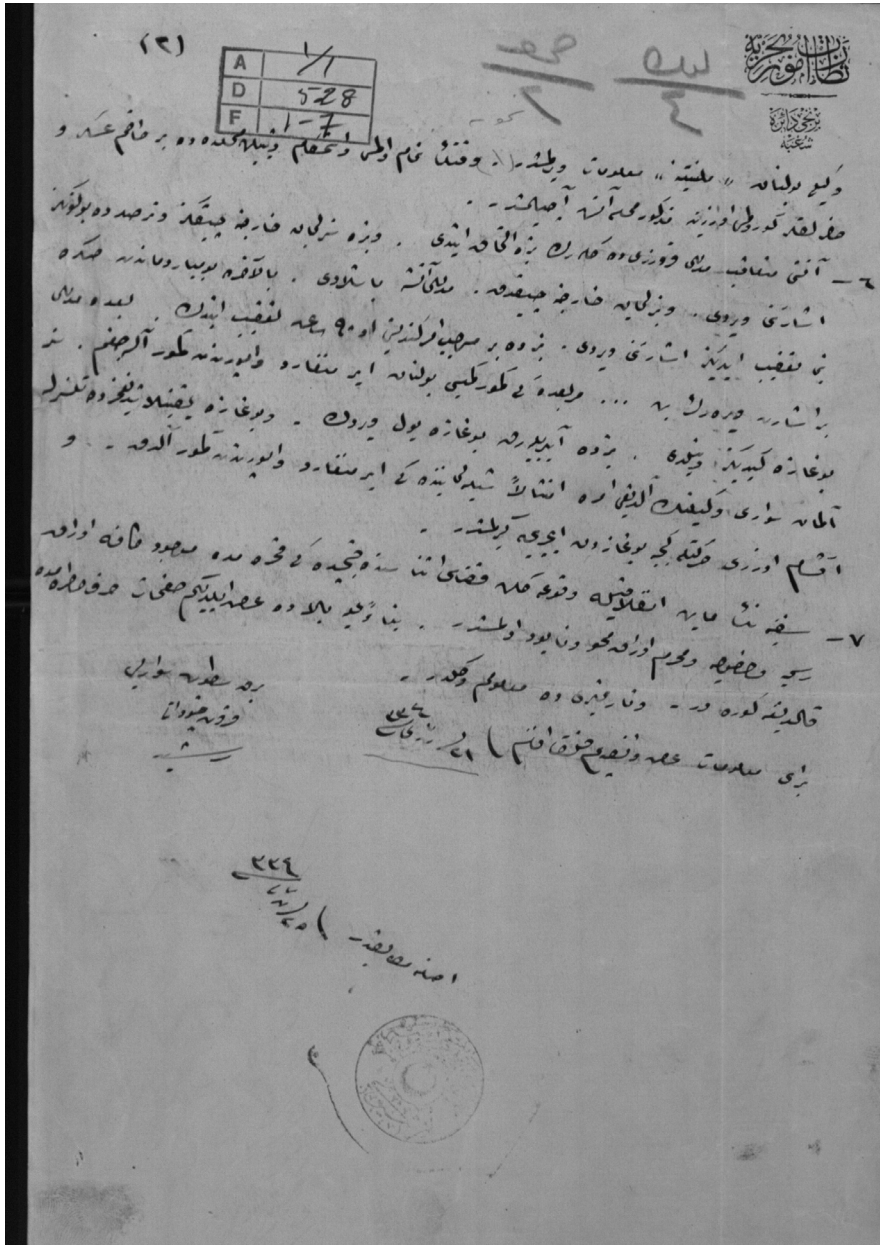
¹⁶⁶ Ş. Bargut, *Birinci Dünya Harbinde ve Kurtuluş Savaşı'nda*, s. 63.

¹⁶⁷ B. Sönmez, "*Sarıkamış Harekâtında Donanma Hareketleri 1913-1917*", s. 16.

Ek 1: ATASE, Bdb Kataloğu, Klasör No: 87, Dosya No: 449, Fibrist No: 1-6, 21 Kasım 1918 (Berk-i Satvet Torpido Krıvaçörü Süvarisi Reşit Bey Tarafından Novorossi'nin Bombalanmasını Anlatan Rapor)

Ek 2: ATASE, Bdb Kataloğu, Klasör No:87, Dosya No: 449, Fibrist No: 1-7, 21 Kasım 1918 (Berk-i Satvet Torpido Kruvazörü Süvarisi Reşit Bey Tarafından Novorossi'ni Bombalanmasını Anlatan Rapor)

Ek 3: BOA, Db. Şfr. Kataloğu (Dahîe Nezâreti Şifre Evrakı), Dosya No: 46, Gömlek No: 108, 30 Ekim 1914

اداره	ولایته	دیاریک	ولایته	بن ولایته	قامعوت و سبب لغو
ارضروم	»	حطین	»	اوره	مصرفخانه
آنکه	»	سوره	»	ایزیت	»
آقره	»	سیواس	»	سینلیجا	»
آدین	»	طرابلس	»	یولی	»
بانیس	»	طربزون	»	جانبک	»
بصره	»	قسطنوق	»	چنایه	»
بغداد	»	قیسیمی	»	ذور	»
بیروت	»	اوتیه	»	عسیر	»
جبلد	»	معمورالعریز	»	قره سی	»
جبلد	»	مصلح	»	قدس شریف	»
جاز	»	موسل	»	قلعه سلطانیه	»
حلب	»	وان	»	مدینه منوره	»
خداوکار	»	حلب	»	مدرسه عارفانه	»
				تصرف	»
				تصرف	»
				تصرف	»

قامعوت و سبب لغو

دیکه بنیاد کوف دوغایه بونه قیسه قره کزده نعلبر شوق بدلیشی همه ده روس دوغایه بعله کیده بظلمت
تغیب و اضل و باغچه میخانه ایله ایسی اوزر و فرج بولک مقابله ده اوردسا ای سیرستون کف و نورسکی
و کچ ایمانده قارنو آجیده بوجارمانده بر روس خانوق ای بر کوریل نقد کیمی اونه بیه عد بوسه عک نقد کیمی
خرجه و ای خانوق و ای کوریدو و سه نقد سفیسی تخم ایله و یکور کیمی صادره و خرجه اولاه کیدر
عربانده اوج ضابط ایله تمسکه ای نفا سیر ایله حد کسونه دوغایه هیچ برضره اوغرامانده روس کونید
هکومه مسایحه منقطع دکلا ایسه ده احمد عرب ایسی و بد نقد برده تنققد بولانه ذانس و انکاره نده علی بیره
اورده عرب اشکالی ملحوظ بولمیفنده هر دو احتمال فارشو فقط بولمکی و نوورس کیده بولانه شه روزک
روسه حکومته تحت توقیف اندلی اکلاندیفنده اشعار ضره قدر روس ذولوسر ای بولندری شه روزک و شاهجه
بده دیلکی قوصه اوزر وضعیت یاسیه مزده نظماً معلومات درید کیدر

46
108

صفا ولایت
مدینه منوره
بصره
بغداد

بانه
بانه
بانه

بانه
بانه
بانه

Ek 4: BOA, Hr. Sys. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım), Dosya No: 2090, Gömlek No: 3, Lef: 11, Tarih Yok (Cemal Paşa'nın Karadeniz Baskınından Sonraki Siyasi Durum Hakkında Sofya Seferatine Yolladığı Telgraf)

صوفیه سفارت سینه

ع. قوه دژ روس با نزمه بویباردماز و بر عیون روس سفارتک تجریمه ایدلیدن دژ خایجه فی
سفرایه برقیم کوندر شد بوی به تسرید انجمن سدی قدر اطسه اودجه کوره تکراری زان کوروم
بونک تجوس اولدورق اندون ملت و صرب سئس اسانوی ترک ایدکلری قیتمه مناسبان ساسیم نطق اولدی
روتر کد سانه جهتمده حدود قطعاً غلینه آتسه آهید قهری کین انگلزلده اولدوره بیرون نام
ساحه با نزمه تجارز ایدکلرندمه الیوم حال حرب با سلاسه عد اولونه بایور . بصورت ماده اولدی
لدل مشترکاً اوتد کید غلینه محارب بولنورز دیکدر روسلک عهده ریزی انگلزلک شومول
سدرده کومزه توجو رعیس کوز اولنه کتیر ییجه به عادن اولدو بو حال جدیدی مملکت اجموعه نعت
تلف ایدیورم . صول و قطع بئشبه یا نامیسطار بر مکتبش یا ساسمه یا خود تاریخ بار اولدو خاتمه
جملک ترکلک صول و قطع لیدر قنا غلده مم . یا ساسمه غلده قنده کی ایدیم یله غلیدر . معضدا
بو بایده سئک قناعنی صراحتاً بئک اهما جنده مم . ترکیانک تبشان اجزه نه قاسیو بوناسانک
مخاطبه بئرفی اید غلنه ونیزه لوس غالب کلا بجه سولیدر . بزم قناعتمز اولیدر که بئفاسانه بونانه
عاند ماکه و بنا ایضه صریحاً بئک شیدیه صرستان غلینه خود و بئک اولدو رض بئایلی بئفاسانه
مخاطبه ایدیه بکلدر . بنا غلید بئفاسانه اجموعه آرتوه غیب اید بئک زاده قالماسدر . بورا ریزی
روسلا و وفه الکلات و سکا فاص اولدو قوه اقناع بئک تراتی کورته . الله بئغیر و سوله قاراشم
حجیه نازی

MINISTRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DIRECTION DES AFFAIRES
15 2 914 1114

Kaynakça

1)-Arşiv Belgeleri

a)-Genelkurmay Askeri Tarih Daire ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE)

Birinci Dünya Harbi Kataloğu

b)-Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Deniz Müzesi Arşivi (DMA)

Gemiler Bölümü: Mesudiye Zırhlısı Varide-yi Saire Dosyası

Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1914)

Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zırhlısı Seyir Defteri (1914-1915)

Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1914-1915)

Mülga-yı Bahriye Kataloğu

Tersane Kataloğu

c)-Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)

DH. EVM. 5. ŞB. Kataloğu

BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)

DH. EVM. EMN. Kataloğu

DH. SYS. Kataloğu (Dahiliye Nezareti Siyasi Kısım)

DH. ŞFR. Kataloğu (Dahiliye Nezareti Şifre Evrakı)

2)-Gazeteler

Tasvir

Servet-i Fünun

The Times

Tasvir-i Efkâr

Tanin

3)-Tetkik Eserler

ALPAGUT, Ali Haydar, *Büyük Harbin Deniz Cephesi*, Genelkurmay Basımevi, İstanbul 1937.

ARI, Kemal, *Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1997.

ARTUÇ, Nevzat, *Cemal Paşa'nın Askeri ve Siyasi Hayatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.

- B. ROONEY, Chris, "The International Significance of British Naval Missions to The Ottoman Empire 1908-1914", *Middle Eastern Studies*, Vol: 34, No: 1, January 1998, s.1-29.
- BARGUT, Şemsettin, *Birinci Dünya Harbinde ve Kurtuluş Savaşında Türk Deniz Harekâtı (Seferberlikten Lozan'a)*, Deniz Basımevi, İstanbul 2001.
- BAYCAN, Nusret; "Karadeniz Olayı ve Birinci Dünya Harbine Girişimiz", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi (Atam)*, Cild: VII, Sayı: 22, s. 175-182.
- BİCAN, Ercan; *Türk Taribinde Yavuz Zırblısının Rolü*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 2008.
- SÖNMEZ, Birgül; "Sankamış Harekâtında Donanma Hareketleri 1913-1917", *Üçüncü Deniz Harp Taribi Semineri Bildirileri*, (19-21 Nisan 2006), Göcük-Kocaeli, Donanma Komutanlığı Yayınları 2006, s. 5-20.
- Birinci Dünya Harbinde Türk Deniz Harbi, *Deniz Harekâtı*, Cild: 8, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976.
- Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Siyasi ve Askeri Hazırlıkları ve Harbe Girişi*, Cild: 1, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1970.
- ÇELİKER, Fahri, "Birinci Dünya Harbinde Osmanlı İmparatorluğunda Ordu ve Hükümet İlişkileri", 2. *Askeri Tarib Semineri Bildirileri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1989, s. 23-42.
- DEMİR, Sertev-Alev Keskin-Fatma Demir, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşına Girişi: Karadeniz Baskını", *Askeri Tarib Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 12, Şubat 2011, s. 106-109.
- Djermal Pasha, *Memories of a Turkish Statesman 1913-1919*, Newyork 1922.
- FULLER, C. William, *Strategy and Power in Russia: 1600-1914*, Newyork 1992.
- GÜLERYÜZ, Ahmet; *Hamidiye ve Mecidiye: Ünlü Türk Gemileri Dizisi 3*, Denizler Kitapevi, İstanbul 2009.
- GÜLERYÜZ, Ahmet, *Yavuz ve Midilli*, Denizler Basımevi, İstanbul 2005.
- GÜVENÇ, Serhat, *I. Dünya Harbine Giden Yolda Osmanlıların Dretnot Düşleri*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.
- HACİPOĞLU, Doğan, *Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Harbine Girişi (29 Ekim 1914)*, Deniz İkmal Grup Komutanlığı Matbaası, İstanbul 2003.
- İZZET, Afif, "Akdeniz'de Yavuz ve Midilli", *Deniz Mecmuası*, Cild: 43, Sayı: 33, s. 315-316.
- J. KERNER, Robert, "Russia, The Straits and Constantinople", *The Journal of Modern History*, Vol: 1, No: 3, (Sep. 1929), s. 400-415.
- J. SHAW, Standford, *Birinci Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu Savaşa Girişi*, Çev.. Beyza Sümer Aydaş, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- KALAYCIOĞLU, Ömer, *Denizaltı ve Filomuz*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, Ankara 1990.

- KALİÇUN, Hayrettin, “Varna-Sivastopol Kablosunun Kopartılması”, *Donanma Dergisi*, Cild: 62, Sayı: 390, s. 29-36.
- KAMENSKY, Stepline, *Karadeniz’de Mayın Harbi (1914-1918)*, Deniz Kuvvetleri Basımevi, İstanbul 1938.
- KARADOĞAN, Umut C., “I. Dünya Savaşına Girerken Donanmada Yapılan Islah Çalışmaları ve Yabancı Uzmanlar” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi (ATAM)*, Sayı: 72, Cild: XXIV, Kasım 2008, s. 757-796.
- MÜTERCİMLER, Erol, *Destanlaşan Gemiler: Hamidiye, Yavuz, Nusret, Alemdar*, Kastaş Yayınları, İstanbul 1987.
- MÜTERCİMLER, Erol, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2003.
- N. Monastratev, *Birinci Dünya Harbinde Karadeniz Cephesi*, Çev.. Afif Tuğrul, Deniz Basımevi, İstanbul 1948.
- ÖZÇELİK, Necmeddin, “Çanakkale Harbinde Deniz Kuvvetleri ve Denizaltılarla Mücadele”, *Üçüncü Deniz Harp Tarihi Semineri Bildirileri*, (19-21 Nisan 2006), Gölcük-Kocaeli, Donanma Komutanlığı Yayınları, 2006, s. 51-66.
- NUTKU, Emrullah, “Goeben ve Breslau”, *Hayat Tarih Mecmuası*, Sayı: 3, Mart 1977, s. 18-21.
- OLKHAUSKY, Poul, *Russia’s Navy From Peter To Stalin: Themes, Trends and Debate*, Virginia 1992.
- OTAY, Oğuz, “Mesudiye”, *Deniz Kuvvetleri Dergisi*, Sayı: 579, Kasım 2000, s. 90-99.
- ÖRSAL, Alaaddin, “II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Ordusunda Görev Yapan Yabancı Subayların I. Dünya Savaşı’nın Askeri Yöntemleri Üzerindeki Etkileri”, 4. *Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, (16-18 Mayıs 1989), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1989, s. 341-357
- KOÇER, Özden, *Şanlı Yavuz*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 2008.
- ÖZTÜRK, Yücel, “Kefe”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 25, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2002, s. 182-184.
- Cemal Paşa, *Hatıralar*, Haz.. Alpay Kabacalı, İstanbul 2001.
- POLMAR, Norman-Jurrien, Noot, *Submarines of The Russian and Soviet Navies 1718-1990*, Naval Institute Press, USA 1991.
- SANDERS, Liman Von, *Türkiye’de Beş Yıl*, Çev.. Eşref Bengi Özbilen, İşbankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010.
- SUNAL, Şemsi, “I. Dünya Harbinde Peyk-i Şevket”, *Donanma Dergisi*, Cild: 65, Sayı: 402, 1 Ocak 1953, s. 50-54.
- TH. KRAUS-Karl Donitz, *Goeben ve Breslau’nun (Yavuz ve Midilli) Deniz Seferleri*, Haydar Cümbüş (çev.), Ankara: Orient Yay., 2007.

- TRUMPENER, Ulrich, "Liman Von Sanders and The German-Ottoman Alliance", *The Journal of Contemporary History*, Vol: 1, No: 4, (October 1966), s. 179-192.
- TRUMPENER, Ulrich; "Turkey's Entry into World War I: An Assessment of Responsibility" *The Journal of Modern History*, Vol: XXXIV, No: 4, December 1962, s. 369-380.
- TUNABOYLU, İskender; *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yavuz (Goeben) Zırblısı*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 2006.
- YAVUZ, Celalettin, "Ahmet Cemal Paşa'nın Bahriye Nazırlığı Döneminde Osmanlı-Türk Bahriyesinde Reform Arayışları", *Yedinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, (25-27 Ekim 1999-İstanbul), Genelkurmay Basımevi, Ankara 2001, s. 69-89.
- YAVUZ, Celalettin, "Birinci Dünya Harbi Sırasında Osmanlı-Alman Deniz Subayları İlişkileri", *Yedinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, (25-27 Ekim 1999-İstanbul), Genelkurmay Basımevi, Ankara 2001, s. 225-255.
- ŞEN, Yunus, "Yavuz ve Midilli", *Popüler Tarih Dergisi*, Sayı: 13, Haziran 2001, s. 38-58.

